

Фоміна Л. В. Витоки англійської літературної ендіоміонади / Л. В. Фоміна // Культура народів Причорномор'я: научний журнал Кримського наукового центру національної Академії наук України і Міністерства освіти і науки України. — 2013. — № 251. — С.142–147.

-142-

УДК 821.111.09

Фоміна Л.В.

ВИТОКИ АНГЛІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ЕНДІМІОНАДИ

***Анотація.** Розглядаються художні особливості трансформації античного сюжету про Ендіміона в добутокх Дж.Лілі, М. Дрейтона: гуманістична спрямованість; художнє втілення ренесансного трактування краси; алегоричне зображення історичних осіб (Єлизавета I, Р. Дадлі) та сучасників письменників; культ англійської королеви; вплив філософських думок, наукових відомостей епохи Відродження. Автор зазначає, що елизаветинська версія міфологічного образу не лише поклала початок літературній ендіміонади, але й визначила любовний дискурс подальшої інтерпретації міфу.*

***Ключові слова:** міф, Ендіміон, богиня Леді-Місяць, мотив, інтерпретація, алегорія, естетична категорія краси, елизаветинська література, Відродження, ендіміонада.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Інтерес до старогрецького міфу про Ендіміона і перші спроби «художнього розгортання прообразу, його переклад мовою сучасності» були характерні для англійської літератури епохи Відродження [7,с.25]. Зокрема, в елизаветинському мистецтві набув популярності образ Леді-Місяць, який дозволив найвдаліше підкреслити іконізовані межі пануючої королеви [5,с.215–216]. Старогрецький міф про кохання богині Леді-Місяць до Ендіміона в через культ Єлизавети I, що утворився при дворі, отримав алегоричний підтекст і

став об'єктом творчого переосмислення і джерелом літературних інтерпретацій Джона Лілі і Майкла Дрейтона.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Сучасна світова критична література має у своєму розпорядженні дослідження, присвячені переважно аналізу особливостей поезики творів Лілі (А.Анікст, Н.В. Зоніна, Е.Н. Черноземова, В.Джефері й ін.), Дрейтона (О.Дмитрієва). Особливої уваги заслуговує монографія Н.Егепью «Ендімійон на перехресті. Літературне й художнє дослідження міфу про Ендімійона на зорі сучасної епохи» (2005) [11], у якій уперше робиться спроба простежити історію міфу про Ендімійона в мистецтві від античності до епохи Відродження. У першому розділі свого дослідження автор аналізує давні джерела, у яких згадувався міф (Гесіод, Павсаній, Овідій, Сафо). Науковець проводить самостійні історико-археологічні вишукування, згідно з якими встановлений історичний прототип міфу. На думку Н.Егепью, прообразом міфологічного героя був цар Еліди, гробницю якого можна знайти в Карії в Малій Азії, на горі Латме. У наступних чотирьох частинах автор показує популярність міфу в мистецтві Італії, Франції й Англії в період між 1501 і 1623. Важливим є те, що це була перша спроба проаналізувати ренесансну інтерпретацію міфу на прикладі творів елизаветинців. Н.Егепью підкреслила «несхожість» долі Ендімійона в оригіналі й версіях Лілі й Дрейтона. Відповідно до елизаветинських трансформацій, головний герой не занурений у сон, а живе повноцінним життям. При цьому дослідник висуває гіпотезу про те, що «триликість» богині Леді-Місяця є алегоричним посиланням на три способи життя, що асоціюються із задоволенням, участю в політичному житті суспільства й «розумовою діяльністю». Більше того, автор вважає, що Ендімійон була реальна людина, що придбала репутацію мудреця, аматора знання, займаючись астрономією. Критик з Єльського університету Б.Мавр високо оцінив дослідження Н.Егепью, підкресливши його інформаційну

цінність «як для поетів, так і живописців» [16]. На жаль, літературознавці не досліджували питання стосовно функціонування міфу про Ендіміона як традиційно–образного матеріалу у синхронному та діахронному аспектах, у тому числі, не досліджені джерела англійської літературної ендіміонади.

Формування цілей статті (постановка завдання). У статті вперше робиться спроба опису витоків літературної ендіміонади, що дозволяє розширити наше подання про закономірності еволюції традиційних сюжетів і національні особливості рецепції античного міфу про Ендіміона в англійській літературі. **Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.** Відкриває англійську літературну ендіміонаду п'єса придворного поета, одного з попередників Шекспіра, Джона Лілі (John Lyly; 1533/1534–1606) «Ендіміон» («Endimion, The Man in the Moone», 1588) [15]. Основу

-143-

сюжету п'ятиактної комедії складає історія кохання головного героя. Ендіміон зізнається своєму другу Евмініду у почуттях до богині Леді-Місяць, королеви Кінфії*

У п'єсі Лілі старогрецький міф зазнає значної трансформації. Інтерпретуючи античний матеріал, автор демонструє очевидний зв'язок з сучасною йому епохою і наповнює твір новим гуманістичним змістом. Як відзначає Є.М.Черноземова, в творчості англійського драматурга «виразно спостерігаються прагнення використати багаті традиції минулого і, одночасно, сміливі, безперестанні пошуки нового» [10, с.7].

Коло тем, порушених у творі, відображає його гуманістичну спрямованість, а саме: інтерес до внутрішнього світу людини (страждання Ендіміона), прояв людської гідності у відстоюванні своєї життєвої позиції (боротьба Телл за своє жіноче щастя), приклад міцної дружби (Евмінід) і

---

*«Cynthia» - КИНФІЯ або (Цинтія) – у Давній Греції одне з імен Артеміди. Кінфія – епітет Артеміди від гори Кинф на Делосі, ім'я коханої Проперція) [4, с.78].

щирого кохання (Ендіміон і Кінфія). Образи героїв показані у всій їх суперечності. Так, у Корситі борються почуття обов'язку і любові і перемагає прагнення особистого щастя. Образ героїні Телл також неоднозначний. Її провина, зумовлена ревнощами до головного героя, заслуговує на засудження. Проте пристрасть, з якою вона боролася за свого коханого, викликає захоплення. На думку Є.М. Черноземової, у цих персонажах з'являються «прикмети індивідуалізації образу, хоча вони ще не є, власне, характерами» [10,с.11].

На відміну від класичного міфу, де богиня Леді-Місяць страждає від нерозділеної пристрасті до сплячого коханого, у варіанті Лілі акцентована активна позиція головного героя п'єси, який не втомлюється зізнаватися у своїх почуттях до королеви Кінфії. П'єса починається пристрасним монологом Ендіміона, зверненим до коханої богині Леді-Місяць. При порівнянні Кінфії (Єлизавети) з Леді-Місяць Лілі прагне відтінити і підкреслити чесноти своєї королеви у кожному з відомих синонімічних імен Леді-Місяць. Так, Артеміда (грец.) або Діана (рим.) символізує вічну молодість, безвинність, цнотливість; опікується всім живим на Землі; дарує щастя [6,т.1,с.107, с.269]. Селена символізує яскраву неабияку особу; асоціюється із зовнішнім блиском (пристрасть Єлизавети до евфуїстичних вбрань); дарує натхнення (єлизаветинська епоха відома як «золотий» період розвитку мистецтва) [6,т.2,с.424]. Геката (грец.) або Тривія (рим.) є знак верховної влади, вона володарює над народженням, життям і смертю і трьома стихіями – землею, повітрям і вогнем; володіє чаклунством, допомагає закоханим; сприяє суспільним заняттям, захищає пастуха [6,т.1,с.269].

Герої п'єси Лілі мають свої історичні прототипи. Так, в образі Ендіміона драматург втілив героя свого часу – аристократа, ідеал придворного, що поєднує дар красномовства, витончену галантність, лицарську відвагу [1,с.110–111] – Роберта Дадлі, графа Лейстера (Robert Dudley, 1st Earl of Leicester (1532–1588), англійського державного діяча епохи правління Єлизавети I Тюдор, фаворита королеви. Предметом пристрасті

Ендіміона виступає сама королева Англії. Якщо в поемі Спенсера «Королева Фей» Єлизавета показана в трьох образах: Глоріана, Брітомарт і Бельбефа, то у Лілі в двох – Кінфія і Леді-Місяць [19].

Сюжет п'єси в алегоричній формі відображає охолодження почуттів між Єлизаветою і Робертом Дадлі у зв'язку з його одруженням (1572) з багатою вдовою англійського барона Дугласа Говарда леді Шефїлд (за п'єсою – образ Телл) [5,с.83]. Характерна для твору подвійність сюжету (double plot) [13,с.10] знайома з твору «Королева Фей» (1589–1596) Едмунда Спенсера (1552–1599) і введена в системі алегоричних образів. Якщо одні критики намагаються вгадати в алегоричних персонажах їх історичні прототипи [12,с.18], то інші прагнуть пояснити алегорії через їх зв'язок з християнськими образами [12,с.107]. У передмові до останнього видання комедії «Ендіміон» (1997) американські критики диференціюють алегоричний план п'єси Лілі, виділяючи алегорії влади [12,с.35], політики і релігії [12,с.27], сну [12,с.21], бажань [12,с.24], космічні і неоплатонічні алегорії [11,с.15], алегоризм самого сюжету [12,с.37;18].

У центрі уваги інтерпретації Лілі – алегорія кохання, світ почуттів відомих історичних персонажів. Не дивлячись на прагнення драматурга до правдивого зображення описуваних подій, поведінка головних героїв детермінована ренесансною естетикою, що панувала в елизаветинській культурі, а саме, – платонівською концепцією любові, що отримала широке визнання завдяки працям Марсиліо Фічіно (1433–1499) «Коментарі на «Бенкет» Платона» (1484), «Про любов» (1484), Леона Обрео «Діалоги про любов» та ін. [8]. Згідно з періодизацією ренесансної літератури про любов, запропонованою В.П.Шестаковим [9,с.6], твори елизаветинців у тій або іншій мірі умовно належать до третього, еротико–дидактичного періоду. Це означає, що герої Лілі своїми вчинками підтверджують постулат «переваги духу над тілом», оскільки «плотська пристрасть, яка утамована, вмирає, у той час як дійсна духовна любов помножується по мірі утамування») [1,с.222]. Так, самопожертва і самозречення в любові знаходять своє відображення у

відмові Єлизавети від особистого щастя. Після порятунку Ендіміона Кінфія відразу ж виключає подальший розвиток стосунків з ним. Вона робить акцент на своїй цнотливості «my mouth hath beene heere tofore as vntouched as my thoughts» [15,p.65].

Якщо в античному міфі розлучником коханих виступає Гіпнос (сон), то в п'єсі, що оспівує красу духовної любові, союззакоханих сам по собі вже неможливий, бо «..закоханий, який цінує красу лише в тілі, втрачає благо і щастя» [8,c.20]. Трансформуючи мотив «вічного сну», Лілі ілюструє думку Платона про те, що «гірка для любові річ... вмирає ж всякий, хто любить..» [8,c.12]. «Обопільна любов означає смерть лише для одного, але воскрешає обох. Бо той, хто любить, одного разу вмирає в собі самому, але оживає в коханому негайно ж, відроджується знову, оскільки в коханому впізнає себе і не має сумніву, що його люблять» [8,c.12]. За сюжетом п'єси Ендімійон вмирає. Чари старої чаклунки Діпс занурюють його в смертельний сон. Кращі уми чародіїв Греції, Фесалії, Єгипту не можуть створити дива і повернути

-144-

Ендімійона до життя. І лише єдиний поцілунок коханої оживляє героя. У сцені, коли до Ендімійона, що прокинувся від сну, знов повертається молодість, з'являється порівняння королеви з богинею Леді-Місяць, що втілює саме життя на землі. Так, Ендімійон зізнається: «Your Hignesse hath blessed mee, and your words haue againe restored my youth: mee thinkes I feele my ioyntes stronge, and these mouldy haire to molt ..all by your virtue Cynthia, into whose hands the Balance that weigheth time...fortune are committed» (Ваша величність благословила мене, а ваші слова знову відродили в мені життя. Здається, я знову відчуваю, як мої суглоби стають сильнішими, а це сиве волосся змінюється, і все це завдяки вашим чеснотам, Кінфія, у чії руки передана рівновага, яка зважає час та долю) [15,p.76].

Згідно з ренесансною естетикою категорії любові і краси взаємопов'язані, оскільки «кінцевою метою любові є краса, а любов – це

бажання насолодитися красою. Венера, тобто краса, – мати любові» [8,с.253]. Оспівані Платоном дві Венери як уособлення двох видів краси [8,с.253] знайшли у Лілі своє художнє втілення в образах Кінфії (земна, тілесна, чуттєва краса) і богині Леді-Місяць (небесна, інтелігібельна, духовна краса).

На відміну від міфу, тема краси Ендіміона в п'єсі замінена вихвалянням краси Єлизавети. Чисельні повтори слова «beauty» в тексті твору актуалізують зовнішню привабливість королеви: «Beauty diuine», «Her greatest beauty», «The pride of beauty», «vnspeakeable beauty». Драматург широко використовує епітети («fayre face», «sweet Cynthia») і метафори («the flood Araris which at thy waxing is as white as the driuen snowe, and at thy wayning, as blacke as deepest darkness» (але води Арара, які при твоїй прихильності стають білими, як сніг, і при ослабленні твоєї уваги стають такими ж чорними, як найглибша темрява) [15,р.31]; «whose fayre face, neyther the Summers blas can scorch, nor Winters blast chappe, nor numbring of yeeres breede altering of colours» (чись прекрасне обличчя ні сонце влітку, ні вітер узимку не можуть обпалити, а роки не можуть змінити його колір) [15,р.22]). Поетизуючи духовну красу королеви, Лілі створює образ високоморальної особи. Порятунок Ендіміона і пробачення винних у всіх його бідах – Телл і Діпс – свідочтва добродіянь Єлизавети, її милосердя, незлопам'ятності і поблажливості. У п'єсі Кінфія оточена вченими мужами (Піфагор). Цей факт підкреслює непересічність натури і утворення самого історичного прототипу. Як відомо, Єлизавета протегувала розвитку науки і мистецтва.

Дотримуючись традицій придворного культу королеви, Лілі усипав текст своєї комедії численними компліментами. Проте на адресу Єлизавети звучать і явні лестощі. Так, в останніх рядках твору Піфагор заявляє: «I had rather in Synthias Courtspende tenne yeers, then in Greece one houre» (Я краще проведу при дворі Кінфії десять років, ніж у Греції одну годину) [15,р.79]. А Джипт додає: «And I chuse rather to liue by the sight of Cynthia, then by

possessing of all Egypt» (*І я скоріше готовий жити під поглядом Кінфії, ніж під владою Єгипту*) [15, р.79].

Аналіз переконує в тому, що художня своєрідність твору визначає певні особливості інтерпретації античного міфу. Наведемо їх у таблиці:

Таблиця 1. *Відмінні риси трансформації античного міфу по п'єсі Джона Лілі «Ендіміон».*

Міф	Твір Джона Лілі
<p>Ендіміон – пастух.</p> <p>У всіх відомих версіях Ендіміон пасивний – він занурений в глибокий сон. Його життя одноманітне. Сон розлучає богиню Леді-Місяць і її коханого.</p> <p>Сон як стан життя головного героя. Ендіміон занурений у вічний сон.</p>	<p>Ендіміон – герой свого часу, представник англійської аристократії, придворний лицар. Має свій історичний прототип (граф Лейстер).</p> <p>В Ендіміона активна життєва позиція. Він пристрасно любить, нестерпно мучиться і страждає від неможливості бути з коханою.</p> <p>Втілюючи в п'єсі платонівський культ духовної любові, Лілі робить неможливим щасливий союз Ендіміона і Кінфії.</p> <p>Смертельний сон і воскресіння героя, згідно з Платоном, слід сприймати як прояв кохання. Сила кохання (поцілунок королеви) розсіює чари сну. Ендіміон знову знаходить молодість.</p> <p>Ендіміон пристрасно любить королеву Кінфію, історичний</p>

Обійнятого вічним сном Ендіміона кохає богиня Леді-Місяць, відома під іменами: Цинтія, Селена, Діана, Артеміда, Геката, Тривія. Оспівана краса юнака Ендіміона.

У основу міфу покладена історія пристрасної любові богині Леді-Місяць до Ендіміона.

Історія любові з'являється у впізнаній картині, де взаємини коханих мають незмінний характер. Місце дії – статичне – печера (за іншими версіями – луг).

прототип Єлізавети, що втілює богиню Леді-Місяць. Символіка імен Леді-Місяць відображала чесноти королеви.

Преклоніння перед красою королеви, її культ. Відображаючи платонівську естетику (дві Венери як уособлення двох видів краси), Лілі втілює в образі Кінфії земну, тілесну, плотську красу, а в богині Леді-Місяць – небесну, інтелектуальну. Любов Кінфії до Ендіміона показана завуальовано. Про її дійсні почуття говорить її єдиний поцілунок, що рятує Ендіміону життя.

Історія любові відображена в алегоричній формі розвитку романтичних стосунків реальних історичних осіб та ілюструє платонівське розуміння любові і краси. Дія розвертається в палаці і його околицях.

У п'єсі 30 персонажів, що діють. Це – придворні їх слуги, казкові істоти, художні образи, створені уявою драматурга. Проте в центрі твору – королева і її придворний лицар Ендіміон.

<p>Кількість героїв міфу, за деякими версіях, від двох до чотирьох: Ендімійон, богиня Леді-Місяць, Зевс (Юпітер), Купідон.</p> <p>Міф – це притча.</p>	<p>Характеристика героїв відрізняється індивідуальністю. Мова героїв соціально маркована. П'єсу відрізняє глибокий символіко-алегоричний сенс, соціальна і гуманістична спрямованість, обігруються теми ренесансного реалізму (любов, дружба, інтерес до внутрішнього світу людини).</p>
--	--

-145-

Друга спроба трансформувати античний міф про Ендімійона належить поету-єлизаветинцю, учню Спенсера, Майклу Дрейтону (Michael Drayton, 1563–1631). Не дивлячись на те, що дрейтівська поема «Ендімійон і Феба» («Endymion and Phoebe», 1595) вийшла пізніше, ніж п'єса Лілі, англійська критика розглядає її як першу розгорнуту інтерпретацію античного міфу («The first extended treatment of the Endymion myth in English») [18].

Судячи з присвячень, Дрейтон адресував свій твір відразу декілька персонам: юнацькій любові Анні Гудір (Anne Goodeere), оспіваній під ім'ям Ідеї в «Пастушому вінку» («The Shepherd's Garland») (1593) і ліричній збірці «Дзеркало Ідеї» («Idea's Mirror», 1594); покровительці поетів Люсі Бедфорд (Lucy, Countess of Bedford, 1581–1627); англійській королеві. Прагнучи привернути увагу Єлизавети I до своєї творчості, молодий поет наповнив поему алюзією, в якій королева-діва безпомилково вгадувалася в образі головної героїні – Леді-Місяць, богині Феби.

Підзаголовок поеми Дрейтона «Ідеї Латма» («Ideas Latmvs») [13] підкреслює прихильність автора до неоплатонізму, а саме – до вчення про

Ідею. На думку О. В. Дмитрієвої, твір Дрейтона є квінтесенцією елизаветинського вчення про любов і красу, втіленого в модній в епоху Відродження античній поетичній формі – епілліон (epyllion) [13,p.2128] – невеликій поемі з цікавою фабулою у дусі грайливих історій, взятих у Овідія, у яких аналіз любовних переживань героїв займав центральне місце. До цього жанру також можна віднести «Метаморфози Сцилли» Т. Лоджа (1589), «Венеру і Адоніса» У.Шекспіра (1593), «Геро і Леандра» К.Марло (1593), «Юнону і Паріса» Т.Хейвуда (1594) [2,с.220].

Дія поеми Дрейтона розгортається на узбережжі Іонії біля підніжжя гори Латм. В основу сюжету покладена історія кохання небожительки Феби до пастуха Ендіміона. Невимовна краса земного хлопця не залишила байдужою богиню Леді-Місяць. При цьому Дрейтон використовує інверсію традиційного в неоплатонічному вченні мотиву, пов'язаного з тим, як людська душа, пізнавши земну любов і красу, залучається до самого божества. Так, богиня, або Ідея, з гори Латм вирішує провести його шляхом пізнання **божественної** істини. Обкутавши чарівною мантиєю пастуха, богиня піднімається з ним на небеса і знайомить з таємницею устрою Всесвіту. Поему закінчує триумфальна хода Ендіміона до гори Латм, її апофеоз та тридцятирічний сон в обіймах Феби.

Зацікавивши читача любовною інтригою, Дрейтон поступово перетворює «грайливе оповідання на неоплатонічний трактат з сильним присмаком герметичної і піфагорійської символіки» [8, с.222], а також «всеосяжне зведення уявлень англійського джентльмена-інтелектуала, який прагне скористатися будь-яким приводом, щоб продемонструвати свою ерудицію і універсалізм знань». Поема «вміщує повний лексикон філософської, міфологічної, символічної, наукової і квазінаукової мови, властивої людям його кола» [2,с.212]. Так, наприклад, Дрейтон у поетичній формі повідомляє сучасні йому астрологічні пізнання («The powerfull Plannets, all in their degrees/ Their sundry...skies» (Могутні планети в усіх своїх розмірах,/ їх різноманітні кругообіги в небесах) [14, с. 217] і

геоцентричні погляди на устій Всесвіту («the course of the constellations run») (хід сузір'їв у потоці) [14, с. 218], а опис алеї на схилі Латм «Vpon this Mount there stood a stately Groue / Whose reaching armes, to clip the Welkin stroue» («Біля підніжжя цієї гори стояв величавий гай, / Чії простягнуті руки намагалися схопити піднебесся») [14, с. 198] символізує ідею універсального взємозв'язку всього Всесвіту. При цьому автор не позбавляє уваги теорію формування людського організму чотирьох елементів, складових матеріального світу: «Some of the fire and ayre participate, / And some of watry and of earthy state» (Чимало вогню та повітря бере участь/ Та чимало води та землі) [14, с. 218]. В описі урочистої ходи богині Дрейтон використовує нумерологічну символіку чисел «3» і «9», тим самим демонструючи обізнаність з піфагорійсько-платонічною теорією чисел: «...sacred nyne.../nine and three,/ Which being od include an vnity,/ Into which number all things fitly fall,/ And therefore named Theologicall:/ And first composing of this number nine,/ Which of all numbers is the most diuine,/ From orders of the Angels dooth arise,/ Which be contaigned in three Hierachies,/ And each of these three Hierachies in three,/ The perfect forme of true triplicity» («...священні цифри дев'ять .../дев'ять та три,/ Які були прийняті до єдності,/ До чіих чисел усі речі намагалися потрапити,/ Та тому названі теологічними:/Та першим складником цього числа було дев'ять,/ Яке з усіх чисел є найбільш святим,/ Яке бере свій початок із наказів янголів, / Які містили в собі три ієрархії,/ Та ці три ієрархії ділилися ще на три,/ Ідеальна форма для справжньої троїстості»)[14, с. 223].

Нарешті в епізоді, де Феба милується красою Ендіміона, поет не лише підкреслює досконалість людини («his soft smooth Alabaster skin» («його м'яка шкіра кольору алебастру»), «Sweet face...to heauen alone I should compare thee» («Миле обличчя.../Лише з небесами я можу тебе порівняти») [14, с. 211]), але й викладає неоплатонічне переконання про те, що лише через пізнання земної любові й краси можливе залучення до божественної Ідеї. Поема демонструє, що плотська краса має високе призначення, яке реабілітує її – це необхідність збудити в людській душі земну любов, яка

стане першим рівнем в її духовному переродженні. Символом отримання Ендіміоном вічності у творі стає «лебедина пісня», яка в платонівських діалогах ототожнюється з радістю залучення до божественної досконалості: «A beuy of fayre *Swans*, which flying ouer,/With their large wings him fro[m] the Sun do cour/ ... Doe lull him still with their inchaunting *song*»

-146-

(Згряя прекрасних *лебедів*, які летіли в небі,/ Своїми великими крилами захищали його від сонця/ Та легко змахували, коли він проходив повз,/ Колисали його своєю зачарованою *піснею*) [14, с.221].

Специфіку дрейтнівської інтерпретації античного міфу визначає ряд особливостей. По-перше, в Ендіміона активна життєва позиція. Він щасливий: займається улюбленою справою, зустрічає взаємну любов, пізнає і знаходить духовну благодать.

По-друге, дія розгортається на землі і в небесній сфері. Характерна панорамність змальованих подій. Дрейтон вдало вписує мотив подорожі до небесних сфер в загальний контекст неоплатонічної концепції сходження душі до Бога. Аналогічно до комедії Лілі лейтмотивом поеми Дрейтона виступає зіставлення двох різновидів кохання – високої, духовної, і низовинної, плотської, конфлікт яких обумовлений дихотомією людської природи, що поєднує в собі тваринні і духовні засади (дуалізм платонівських Венер). «Сходження душі до Бога в неоплатонізмі уявлялося низкою послідовних стадій: від любові до якоїсь людської особи, прекрасної своєю зовнішністю, і від усвідомлення краси, ув'язненої в конкретному тілі до збагнення краси, що виявляється в безлічі досконалих людських тіл; за яким виникає усвідомлення переваги душі над тілесною красою і нова любов, породжена вже захопленням чеснотами коханого. Людська душа поступово розуміє красу законів і розумних підстав Всесвіту, на яких покоїться світопорядок, їй пасує виразна гармонія світу, створеного Творцем. Її

бажання спрямовуються до пізнання універсальної і абсолютної форми прекрасного, величної краси і мудрості» [2,с.211–212].

По-третє, кількість діючих персонажів поеми складає декілька десятків. Це – боги і їх піддані, алегоричні персоніфікації і казкові істоти, художні образи, створені уявою поета. Проте в центрі твору – два головних герої: богиня Леді-Місяць і її коханий Ендіміон. Вартим уваги є те, що в поемі фігурують декілька імен богині Леді-Місяць – Діана, Феба, Цинтія, Астрея, Луцина, які є уособленням англійської королеви Єлизавети. У творі Феба, Леді-Місяць приваблива і жіночна і заради кохання готова зійти на землю з Олімпу.

У поемі присутні еротичні сцени, де кохана Ендіміона вдається до любовних розваг, втілюючи в собі образ вільної, плотської любові. Історія кохання відображає розвиток любовних стосунків і має щасливий кінець. По-четверте, твір містить філософські уявлення неоплатонічного характеру, а також знання про устрій Всесвіту, поширені в епоху Відродження.

Висновки із запропонованого дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, елизаветинці одними з перших продемонстрували активний творчий підхід до трансформації старогрецького міфу. Досягнуте ними новаторство, перш за все, стосується *«осучаснення» міфологічного матеріалу*. Античний міф в інтерпретації елизаветинців стає художнім втіленням гуманізму, неоплатонічних філософських і естетичних переконань епохи Відродження (див. рис. 2.2).

Рис.1. Новаторство елизаветинців в інтерпретації міфу про Ендімїона.

Трансформація елизаветинцями античного матеріалу сформувала до нього ставлення як до міфу, який втілює ключові концепти – любові й краси. Мотиви покарання і сну втрачають свою домінантність, переміщуються на другий план, змінюються (перерваний вічний сон в комедії Лілі) або зникають зовсім (у поемі Дрейтона взагалі відсутня тема покарання). У центрі елизаветинської інтерпретації античного сюжету – культ краси і любові. При цьому елизаветинці, оспівуючи духовну платонічну любов, диференціюють два її види. Образ нещасного, *неподіленого* кохання, петрарківський варіант, ми зустрічаємо у Лілі. Любов зі *щасливим кінцем* в дрейтенівській поемі затверджує неоплатонічне сходження душі до Бога, коли, як космічна, всеосяжна сила любові прагне до пізнання божественної краси через усвідомлення законів Всесвіту і гармонії Всесвіту, створеного Творцем.

Таким чином, елизаветинська версія міфологічного образу не лише поклала початок літературної *ендіміонади*, але й визначила любовний дискурс інтерпретації міфу, що знайшов свій подальший розвиток у творчості англійських письменників XIX століття.

Джерела та література:

1. Бартошевич А. Комедия предшественников Шекспира / Шекспир // под ред. А.Аникста. – М.: Всероссийское театральное общество, 1967. – С. 103–127.

2. Дмитриева О.В. Прагматическая метафизика любви: «Эндимион и Феба» Майкла Дрейтона / Образы любви и красоты в культуре Возрождения. – М.: Наука, 2008. – С. 211–224.

-147-

3. Краснов И.А. Английская придворная культура / Двор монарха в средневековой Европе: явление, модель, среда // Под. ред. Н.А. Хачатурян. – Вып. I. – М.: Спб: Алетейя, 2001. – 352 с.

4. Латинско–русский и русско–латинский словарь / Сост. А.В. Подосинов, Г.Г. Козлова, А.А. Глухов, А.М. Белов. – М.: Флинта: Наука, 2004. – 744 с.

5. Лілі Джон Ендіміон / Л.В.Фоміна. – Дніпропетровськ: Федорченко О.О., 2009. – 133 с.

6. Мифы народов мира. Энциклопедия: в 2–х т. / Гл. ред. С.А.Токарев. – М.: Рос. энциклопедия, 1997. – т.1 (А–К) – 671 с.; т.2 (К–Я) – 720 с.

7. Нямцу А.Е. Поэтика традиционных сюжетов / А.Е. Нямцу. – Черновцы: Рута, 1999. – 176 с.

8. Образы любви и красоты в культуре Возрождения / отв. ред. Л.М. Брагина. – М.: Наука, 2008. – 275 с.

9. Шестаков В.П. Ренессансная философия любви, её отражение в живописи и поэзии / Образы любви и красоты в культуре Возрождения. – М.: Наука, 2008. – С. 5–38.

10. Чернозёмова Е.Н. Драматургия Джона Лили: проблема жанра: автореф. дис... канд. филол. наук: спец. 10.01.03 «Литература стран зарубежья» / Елена Николаевна Чернозёмова. – М., 1989. – 16 с.
11. Agapiou, Natalia *Endymion au carrefour. La fortune littéraire et artistique du mythe d'Endymion à l'aube de l'ère moderne. Ikonographische Repertorien zur Rezeption des antiken Mythos in Europa 4.* Berlin: Gebr. Mann Verlag, 2005. – 286 p.
12. Bevington, David M. *Endymion. John Lyly.* – Manchester: Manchester University Press, 1999. – 206 p.
13. Bryant, John A., Jr. *The Nature of the Allegory in Lyly's Endymion / Renaissance Papers.* – 1956. – Pp. 4–11.
14. Drayton, Michael *Endymion and Phoebe // Renaissance Editions, 1595.* – Copyright © 2000: The University of Oregon. – Режим доступа: <http://www.luminarium.org/renaissance-editions/drayton1.html>
15. Lyly, John *Endymion, The Man in the Moone.* – London, 1591. – 62 p. [Электронный ресурс]. <http://www.elizabethanauthors.org/endmod1.htm>
16. Bryn Mawr Classical Review 2008.02.44. – Режим доступа: <http://bmcr.brynmawr.edu/2008/2008-02-44.html>
17. Meyer, Michael *The Bedford Introduction to Literature.* – Bedford: St. Martin's, 2005. – P. 2128.
18. Phoebe (mythology). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http://en.wikipedia.org/wiki/Phoebe_\(mythology\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Phoebe_(mythology))
19. Spencer E. *The Works.* – Baltimore, 1943. – 570 p.
20. Williams N. *The Life and Times of Elizabeth I.* – London, 1972. – 336 p.